



Ograniczona zdolność do czynności prawnych: konsekwencje prawne



PRAWNIKON

Ograniczona zdolność do czynności prawnych: konsekwencje prawne

Co to jest zdolność do czynności prawnych i jakie są skutki jej braku?

Zdolność do czynności prawnych to podstawowy termin prawa cywilnego. Większość uczestników obrotu prawnego nie zastanawia się ani nad znaczeniem tego terminu, ani nad konsekwencjami braku zdolności do czynności prawnych, nie zdając sobie sprawy, że ma ona fundamentalne znaczenie dla zawartej przez nich umowy. Zacznijmy więc od definicji.

Zdolność do czynności prawnych – definicja

Zdolność do czynności prawnych to zdolność do samodzielnego działania we własnym imieniu poprzez nawiązywanie, zmianę czy rozwiązywanie stosunków prawnych – np. zdolność do zawierania wiążących umów.

Pełną zdolność do czynności prawnych posiadają zawsze osoby prawne. Osoby fizyczne mogą mieć pełną zdolność, ograniczoną lub też nie mieć zdolności do czynności prawnych.

Co do zasady pełną zdolność do czynności prawnych osoby fizyczne nabywają po ukończeniu 18 lat. Może mieć to miejsce także wcześniej, poprzez zawarcie małżeństwa. Pełna zdolność do czynności prawnych to możliwość działania w najszerszym zakresie. Tylko osoby ją posiadające mogą nabyć władzę rodzicielską, przysposobić dziecko, stać się opiekunem prawnym innej osoby czy sporządzić testament.

W niepełnym zakresie mogą działać we własnym imieniu osoby posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych, czyli osoby małoletnie, które ukończyły 13 lat, osoby ubezwłasnowolnione częściowo, a także dla których ustanowiono doradcę tymczasowego w postępowaniu o ubezwłasnowolnienie.

Ustawodawca wskazał, jakie czynności prawne podjęte przez osobę z ograniczoną zdolnością do czynności prawnych są skuteczne, jakie obarczone są bezskutecznością zawieszoną, które z nich wymagają zgody przedstawiciela ustawowego lub sądu opiekuńczego, a które będą bezwzględnie nieważne.



Ograniczona zdolność do czynności prawnych

Osoba o ograniczonej zdolności do czynności prawnych może samodzielnie:

dokonywać czynności prawnych, które nie mają charakteru zobowiązującego ani rozporządzającego, np. zawrzeć umowę darowizny (w charakterze obdarowanego, pod warunkiem że darowizna nie jest obciążona);

- dokonywać czynności procesowych przed sądem powszechnym np. złożyć pozew;
- zawierać umowy w drobnych bieżących sprawach życia codziennego;
- zawierać umowy o pracę (po ukończeniu 16 lat), przy czym przedstawiciel ustawowy za zezwoleniem sądu opiekuńczego ma prawo rozwiązać zawarty stosunek pracy w przypadku gdy stosunek pracy sprzeciwia się dobru osoby z ograniczoną zdolnością do czynności prawnych;
- rozporządzać swoim zarobkiem z zastrzeżeniem, że sąd opiekuńczy może postanowić inaczej;
- rozporządzać przedmiotami ze swojego majątku, które przedstawiciel ustawowy oddał do swobodnej dyspozycji, chyba że przekroczyłoby to zakres zwykłego zarządu (np. ze względu na wysoką wartość danego przedmiotu).
- Inne czynności dokonywane przez osobę z ograniczoną zdolnością do czynności prawnych wymagają zgody jej przedstawiciela ustawowego, a w niektórych przypadkach (czynności przekraczające zwykły zarząd majątkiem, jak zbycie nieruchomości) wymagają również zgody sądu opiekuńczego.

Kto może być przedstawicielem ustawowym osoby posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych?

Przedstawicielem ustawowym osoby posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych może być:



- rodzic – do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności i pod warunkiem posiadania władzy rodzicielskiej,
- opiekun – w przypadku osób małoletnich, które nie mają rodzica posiadającego władzę rodzicielską,
- kurator – w przypadku osób pełnoletnich ubezwłasnowolnionych częściowo.

W jakim terminie i w jakiej formie przedstawiciel ustawowy powinien wyrazić zgodę na dokonanie czynności prawnej przez osobę z ograniczoną zdolnością do czynności prawnych?

Zgoda przedstawiciela ustawowego może być wyrażona przed, w trakcie lub po dokonaniu czynności przez osobę o ograniczonej zdolności do czynności prawnych. Nie ma też wymogu zachowania szczególnej formy zgody, chyba że ważność czynności prawnej, na którą jest ona wyrażana, wymaga formy szczególnej. W takim przypadku zgoda powinna zostać udzielona w tej samej formie. Jeśli brakuje takiego wymogu, zgoda może być również dorozumiana.

Jaki skutek będzie miała umowa zawarta bez uzyskania wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego przez osobę posiadającą ograniczoną zdolność do czynności prawnych?

Umowy takie do czasu zatwierdzenia przez opiekuna prawnego lub do czasu udzielenia przez niego odmowy nie będą ani w pełni ważne, ani też nieważne. Prawo cywilne określa je jako czynności prawne kulejące, czyli dotknięte sankcją bezskuteczności zawieszanej.

W zależności od decyzji przedstawiciela ustawowego staną się ważne w przypadku jego zgody lub bezwzględnie nieważne w razie odmowy udzielenia zgody. Potwierdzenia umowy dotkniętej sankcją bezskuteczności zawieszanej może dokonać także osoba, która jej dokonała (osoba z ograniczoną zdolnością do czynności prawnych) po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych.

Powołanie się na zawieszoną bezskuteczność umowy przysługuje wyłącznie jednej stronie – osobie o ograniczonej zdolności do czynności prawnych. Druga strona nie może korzystać z tego zarzutu w celu niewykonania umowy. W jaki sposób może więc chronić swoje interesy? Druga strona powinna w takiej sytuacji wyznaczyć odpowiedni termin, w którym przedstawiciel ustawowy osoby z ograniczoną zdolnością do czynności prawnych ma możliwość potwierdzenia umowy. Upływ terminu i brak uzyskania zgody lub odmowa jej udzielenia zwalnia drugą stronę ze zobowiązań umownych.



Jakie czynności dokonane przez osobę o ograniczonej zdolności do czynności prawnych są bezwzględnie nieważne?

Do takich czynności będą należeć jednostronne czynności prawne dokonane przez osobę z ograniczoną zdolnością do czynności prawnych, np. wypowiedzenie umowy, odstąpienie od umowy, odwołanie darowizny, sporządzenie testamentu. Wyżej wymienione czynności są nieważne z mocy prawa i nie można ich konwalidować.

Osoby fizyczne mogą również nie posiadać zdolności do czynności prawnych – ze względu na wiek (osoby, które nie ukończyły 13 lat) lub ze względu na ubezwłasnowolnienie całkowite.

Jaki skutek wywołują czynności prawne dokonane przez osobę nieposiadającą zdolności do czynności prawnych?

Czynności prawne dokonane przez osoby nieposiadające zdolności do czynności prawnych dotknięte są nieważnością bezwzględną.

Osoby nieposiadające zdolności do czynności prawnych reprezentowane są przez przedstawicieli ustawowych (np. rodzice wobec małoletnich dzieci, opiekunowie wobec osób ubezwłasnowolnionych całkowicie). Czynności nieprzekraczających zwykłego zarządu przedstawiciel ustawowy dokonuje samodzielnie. W razie konieczności dokonania czynności przekraczających zwykły zarząd (np. sprzedaż nieruchomości) przedstawiciel ustawowy musi uzyskać zgodę sądu opiekuńczego. Czynność przekraczająca zwykły zarząd dokonana bez prawomocnego orzeczenia sądu jest nieważna.

Zdolność do czynności prawnych

Zdolność do czynności prawnych do zdolność do nabywania praw i zaciągania zobowiązań. Osoba mająca zdolność prawną może dokonywać we własnym imieniu czynności prawnych mających na celu powstanie, zmianę lub ustanie stosunku prawnego.

Pełna zdolność

Pełną zdolność do czynności prawnych mają osoby fizyczne, które osiągnęły pełnoletniość (ukończyły 18 lat lub uzyskały ją przez zawarcie małżeństwa). Pełną zdolność mają wszystkie osoby prawne.

Ograniczona zdolność

Ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają osoby, które ukończyły 13 lat oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo.

Brak zdolności

Zdolności do czynności prawnych nie mają osoby fizyczne, które nie ukończyły 13 lat oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie.



PRAWNIKON

Skutki braku lub ograniczenia zdolności do czynności prawnych

Czynność prawna dokonana przez osobę, która nie ma zdolności do czynności prawnych, jest nieważna. W sytuacji, gdy osoba niezdolna do czynności prawnych zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnych.

Zgoda przedstawiciela ustawowego

Do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego. Jeżeli osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zawarła umowę bez wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego, jej ważność zależy od potwierdzenia przez przedstawiciela ustawowego.

Czynność jednostronna

Czynność jednostronna dokonana samodzielnie przez osobę o ograniczonej zdolności do czynności prawnych jest nieważna.

Umowy w drobnych sprawach

Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego.

Rozporządzanie zarobkiem

Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego rozporządzać swoim zarobkiem, o ile sąd opiekuńczy z ważnych powodów nie postanowi inaczej.

Przedmioty swobodnego użytku

Do dokonania czynności prawnych dotyczących przedmiotów majątkowych oddanych osobie o ograniczonej zdolności do czynności prawnych przez przedstawiciela ustawowego do swobodnego używania nie potrzebna jest zgoda tego przedstawiciela, chyba że do dokonania czynności według ustawy nie wystarcza zgoda przedstawiciela ustawowego.

Kto posiada ograniczoną zdolność do czynności prawnych?

Zgodnie z art. 15 Kodeksu cywilnego (KC) ograniczoną zdolność do czynności prawnych posiadają:

1. małoletni,
2. ubezwłasnowolnieni częściowo.

Osoby małoletnie to osoby w wieku od 13 do 18 lat, czyli:

1. które ukończyły trzynaście lat,
2. lecz jednocześnie nie są pełnoletnie (nie ukończyły lat osiemnastu, a w przypadku kobiet, które ukończyła 16 lat dodatkowo nie zawarły związku małżeńskiego).



PRAWNIKON

Osoby ubezwłasnowolnione częściowo tracą pełną zdolność do czynności prawnych od momentu uprawomocnienia się postanowienia o ubezwłasnowolnieniu częściowym lub postanowienia o zmianie ubezwłasnowolnienia całkowitego na częściowe do momentu uprawomocnienia postanowienia o uchyleniu ubezwłasnowolnienia częściowego lub zmianie ubezwłasnowolnienia na całkowite

Wyliczenie art. 15 Kodeksu cywilnego jest niepełne, a uzupełnia je Kodeks postępowania cywilnego. Zgodnie z brzmieniem art. 549 Kodeksu postępowania cywilnego ograniczoną zdolność do czynności prawnych posiadają także osoby, dla których ustanowiono doradcę tymczasowego w postępowaniu o ubezwłasnowolnienie.

Czym jest ograniczona zdolność do czynności prawnych?

Konsekwencje ograniczonej zdolności do czynności prawnych określają art. 17-22 Kodeksu cywilnego. Zgodnie z tymi przepisami można wyróżnić czynności, które:

1. mogą być wykonywane samodzielnie przez osoby o ograniczonej zdolności do czynności prawnych,
2. których dokonanie wymaga zgody przedstawiciela ustawowego.
3. których wykonanie jest w ogóle niedopuszczalne.

Funkcję przedstawiciela ustawowego w stosunku do małoletniego pełni rodzic lub opiekun, natomiast w stosunku do ubezwłasnowolnionego częściowo kurator. Zakres umocowania przedstawicieli różni się i doznaje ograniczeń ustawowych.

Czynności prawne wymagające zgody przedstawiciela ustawowego

Niektóre czynności dokonywane przez osobę posiadającą ograniczoną zdolność do czynności prawnych wymagają zgody jej przedstawiciela ustawowego.

Przepis art. 17 Kodeksu cywilnego przewiduje wymóg zgody przedstawiciela ustawowego do dokonania czynności, przez które osoba z ograniczoną zdolnością do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie (a zatem wówczas gdy powstaje stosunek zobowiązaniowy) oraz czynności, przez które taka osoba rozporządza swoim prawem.

W przypadku, gdy dla ważności czynności prawnej dokonywanej przez osobę z ograniczoną zdolnością do czynności prawnych wymagana jest forma szczególna (np. forma aktu notarialnego dla sprzedaży nieruchomości), zgoda przedstawiciela ustawowego jest ważna tylko wtedy, gdy została wyrażona w takiej samej formie.

Sposób wyrażenia zgody i jej skutki zależą od dokonywanej czynności. Jeśli osoba o ograniczonej zdolności do czynności prawnych zawiera umowę, przedstawiciel ustawy może ją wyrazić przed jej zawarciem, jednocześnie z jej zawarciem lub w drodze następczego potwierdzenia po jej zawarciem.

Konsekwencje braku zgody przedstawiciela ustawowego osoby posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych

Konsekwencją braku zgody przedstawiciela ustawowego jest bezskuteczność zawieszona (tzw. czynność prawna kulejąca).



PRAWNIKON

Bezskuteczność zawieszona oznacza, że czynność staje się ważna dopiero po jej potwierdzeniu przez przedstawiciela ustawowego lub po potwierdzeniu przez osobę, której czynność dotyczy, po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych. Potwierdzenie takiej umowy wywołuje skutki z mocą wsteczną.

Osoba, która zawarła umowę z osobą mającą ograniczoną zdolność do czynności prawnych, nie może powoływać się na tą okoliczność. Jednakże, osoba taka uprawniona jest do wyznaczenia drugiej stronie odpowiedniego terminu do potwierdzenia czynności, a po jego bezskutecznym upływie umowa nie może wywołać już skutku.

W przypadku jednostronnych czynności prawnych, czynność dokonana przez osobę o ograniczonej zdolności do czynności prawnych bez wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego jest bezwzględnie nieważna.

Czynności prawne osoby posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych nie wymagające zgody przedstawiciela ustawowego

Ustawodawca określił wyjątki w art. 20-22 Kodeksu cywilnego, które opisują jakie czynności prawne nie wymagają zgody przedstawiciela ustawowego i mogą być dokonywane samodzielnie przez osoby o ograniczonej zdolności do czynności prawnych. jednak nie wyczerpują one katalogu czynności dopuszczalnych jako dokonywane samodzielnie.

Zgodnie z wskazanymi powyżej przepisami, zgody przedstawiciela ustawowego nie wymagają:

1. umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego;
2. rozporządzenie własnym zarobkiem osoby posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych, chyba że sąd opiekuńczy postanowił inaczej;
3. czynności prawne dotyczące przedmiotów majątkowych oddanych osobie ograniczonej w zdolności do czynności prawnych do swobodnego użytku przez jej przedstawiciela ustawowego, chyba że zgoda przedstawiciela ustawowego do dokonania takich czynności zgodnie z ustawą nie wystarcza.

Do istotnych czynności, których samodzielne dokonanie przez osobę mającą ograniczoną zdolność do czynności prawnych, niewymienionych w art. 20-22 KC, należą między innymi:

1. udzielenie przez rodzica o ograniczonej zdolności do czynności prawnych zgody na adopcję dziecka,
2. oświadczenie o zawarciu małżeństwa,
3. zgoda małoletniego, który ukończył lat trzynaście na zmianę imienia lub nazwiska,
4. zgoda małoletniego na jego własne przysposobienie przez inną osobę,
5. umowa darowizny nieobciążonej poleceniem, której obdarowanym jest osoba o ograniczonej zdolności do czynności prawnej.



PRAWNIKON

Jakich czynności prawnych może dokonywać niepełnoletnia osoba?

Osoby niepełnoletnie albo nie mają zdolności do czynności prawnej w ogóle albo mają ograniczoną zdolność do czynności prawnych. Jakich czynności prawnych może dokonywać niepełnoletnia osoba? Sprawdź!

Zdolność do czynności prawnych to możliwość dokonywania we własnym imieniu czynności prawnych, a więc możliwość nabywania praw i zaciągania zobowiązań. Kwestie związane ze zdolnością do czynności prawnych reguluje Kodeks cywilny.

Zdolności do czynności prawnych nie należy mylić ze zdolnością prawną. Zdolność prawna to zdolność do bycia podmiotem praw i obowiązków. Przysługuje ona każdej osobie fizycznej od momentu urodzenia (czasem nawet od momentu poczęcia) aż do śmierci – nie można się jej zrzec, nikt nie może jej odebrać ani ograniczyć. Zdolność do czynności prawnych nie jest stopniowalna – albo się ją ma albo się jej nie ma.

Stopniowalność zdolności do czynności prawnych

Zdolność do czynności prawnych jest stopniowalna i nie każda osoba fizyczna musi ją mieć. Wyróżniamy następujące rodzaje zdolności do czynności prawnych:

- pełna zdolność do czynności prawnych – mają ją pełnoletnie, nieubezważnowolnione osoby fizyczne oraz wszystkie osoby prawne;
- ograniczona zdolność do czynności prawnych – mają ją **małoletnie osoby, które ukończyły 13 rok życia**, oraz osoby ubezważnowolnione częściowo, a także osoby, którym sąd ustanowił doradcę tymczasowego;

Osoba pełnoletnia to osoba, która ukończyła 18 rok życia. Wyjątek stanowi małoletnia kobieta (co najmniej 16 lat), której sąd z ważnych powodów pozwoli zawrzeć małżeństwo - w takim wypadku uzyskuje ona pełną zdolność do czynności prawnych.

Zdolności do czynności prawnych nie mają osoby, które nie ukończyły 13 roku życia, a także osoby całkowicie ubezważnowolnione.

Mówiąc więc o osobie małoletniej kluczowy jest jej wiek: jeżeli ukończyła 13 rok życia to ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych i przysługują jej w związku z tym określone uprawnienia.

Jakich czynności prawnych może podejmować się osoba niepełnoletnia?

Osoba niepełnoletnia mająca ograniczoną zdolność do czynności prawnych może dokonywać czynności prawnych ale **potrzebuje do tego zgody swojego przedstawiciela ustawowego** – najczęściej są nim rodzice, jednakże może to być opiekun prawny – tak brzmi zasada. Tak więc za zgodą rodziców osoba niepełnoletnia może być np. posiadaczem konta w banku.

Czynność dokonana bez zgody przedstawiciela jest nieważna.

Są jednak sytuacje, w których osoba niepełnoletnia nie potrzebuje zgody przedstawiciela ustawowego.

Osoba niepełnoletnia może bez zgody przedstawiciela:



PRAWNIKON

- zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego (np. może sama robić zakupy do domu, kupić kartę miejską itd.);
- dysponować swoim zarobkiem, chyba że sąd opiekuńczy postanowi inaczej;
- podejmować czynności prawne dotyczące oddanych jej przez przedstawiciela ustawowego przedmiotów majątkowych do swobodnego użytkowania, za wyjątkiem czynności, do dokonania których ustawa przewiduje wymóg uzyskania zgody przedstawiciela.

Co więcej osoba niepełnoletnia posiadająca ograniczoną zdolność do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego nawiązać stosunek pracy, a także dokonywać czynności prawnych w ramach tego stosunku.

Opracowano na podstawie:

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 459 z późn. zm.)

Zdolność do czynności prawnych

Zdolność do czynności prawnych oznacza *"zdolność do tego, by na drodze własnego, samodzielnego działania, poprzez czynności prawne, nabywać prawa i zaciągać zobowiązania."* – stwarza możliwość do samodzielnego dysponowania swoimi uprawnieniami oraz do kształtowania swoich obowiązków.

Innymi słowy jest to możliwość samodzielnego tworzenia stosunków cywilnoprawnych poprzez złożenie własnego oświadczenia woli.

Osoby fizyczne mogą posiadać pełną lub częściową zdolność do czynności prawnych lub w przeciwnym razie nie mieć jej w ogóle, natomiast osoby prawne zawsze posiadają pełną zdolność do czynności prawnych.

Zdolność do czynności prawnych – osoby prawne

Polskie prawo obdarza wszystkie osoby prawne pełną zdolnością do czynności prawnych.

Za osobę prawną uznaje się Skarb Państwa oraz jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną dzięki szczególnym przepisom. Osobowość prawną powstaje przez akty organów państwa, akty administracyjne (erekcyjne). Skarb Państwa uznaje osobowość prawną na podstawie kodeksu cywilnego.

Mogą z niej korzystać poprzez swoje organy, w skład których wchodzi osoby fizyczne. Korzystają one ze swej pełnej zdolności do czynności prawnych, nie działają w swoim imieniu tylko występują w roli organu danej osoby prawnej. Składają oświadczenia woli konieczne w celu nabycia prawa lub zaciągnięcia zobowiązania, a ich działanie jest równoznaczne z działaniem osoby prawnej.

Zdolność do czynności prawnych - osoby fizyczne

Zdolność do czynności prawnych nie jest przypisana w równym stopniu wszystkim osobom fizycznym.

Może mieć ona postać:

- zdolności do czynności prawnych w pełnym zakresie,
- zdolności do czynności prawnych w ograniczonym zakresie,



PRAWNIKON

- całkowitego pozbawienia zdolności do czynności prawnych.

Jest to uzależnione zarówno od wieku osoby fizycznej oraz jej "dojrzałości życiowej (czego potwierdzeniem jest zdolność kierowania swym postępowaniem, świadczącym o właściwym rozpoznawaniu znaczenia dokonywanych czynów i umiejętności kierowania swoją wolą)".

Możliwość kierowania swoim postępowaniem zostaje ograniczona lub całkowicie zniesiona w przypadku zaburzeń psychicznych osoby fizycznej – poprzez ubezwłasnowolnienie.

Pełna zdolność do czynności prawnych

Pełną zdolność do czynności prawnych mają osoby, które ukończyły osiemnasty rok życia - tj. pełnoletnie (pod warunkiem braku ich ubezwłasnowolnienia). Nadaje im ona kompetencje do dokonywania czynności prawnych - nabywania praw lub zaciągania zobowiązań we własnym imieniu.

Ograniczona zdolność do czynności prawnych

Ograniczona zdolność do czynności prawnych przysługuje małoletniemu, który ukończył trzynasty rok życia oraz osobie ubezwłasnowolnionej częściowo. Owe ograniczenie polega na tym, iż aby czynność prawna dokonana przez taką osobę była wiążąca potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego. Taka osoba nie może działać samodzielnie w zakresie rozporządzania swoimi prawami majątkowymi i zaciągania zobowiązań – czynność prawna jednostronna dokonana przez taką osobę bez zgody jej przedstawiciela jest bezwzględnie nieważna. W sytuacji gdy osoba o ograniczonej zdolności do czynności prawnych dokona czynności prawnej dwustronnej, czyli zawrze umowę to wówczas jej ważność zależy tylko i wyłącznie od potwierdzenia wydanego przez przedstawiciela ustawowego. Jednak umowa taka zawsze jest wiążąca dla drugiej strony umowy, która ma prawo do wyznaczenia przedstawicielowi odpowiedniego terminu do jej potwierdzenia (dopiero po jego bezskutecznym upływie staje się ona wolna, wcześniej nie ma prawa powoływać się na brak zgody przedstawiciela). Istnieją jednak wyjątki co do których zgoda przedstawiciela ustawowego nie jest konieczna. Są to następujące przypadki:

- zawieranie umów, które należą do umów powszechnie zawieranych w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego ,
- rozporządzanie swoim zarobkiem (o ile sąd opiekuńczy nie postanowi inaczej),
- rozporządzanie przedmiotami majątkowymi, które przedstawiciel ustawowy postawił osobie ograniczonej w zdolności do czynności prawnych do swobodnego użytku,
- zawieranie umów o pracę, na podstawie kodeksu pracy,

Małoletni po uzyskaniu zezwolenia sądu i zawarciu związku małżeńskiego uzyskuje pełnoletność, której nie traci nawet w razie unieważnienia lub rozwiązania małżeństwa.

Brak zdolności do czynności prawnych

Całkowity brak zdolności do czynności prawnych charakteryzuje osoby, które nie ukończyły trzynastego roku życia, oraz osoby, które są ubezwłasnowolnione całkowicie. Osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie jest taka osoba, która z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub innych zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa czy narkomanii, nie są w stanie kierować swoim postępowaniem. Czynności prawne dokonane przez takie osoby są w świetle prawa nieważne. Jest to reguła od której ustawodawca przewiduje tylko jeden wyjątek – zawarcie



PRAWNIKON

przez osobę niezdolną do czynności prawnych umowy należącej do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego. Taka umowa staje się ważna nie z chwilą zawarcia tylko z chwilą jej wykonania, o ile nie powoduje rażącego pokrzywdzenia osoby niezdolnej do czynności prawnych.

Zdolność prawna

Zdolności do czynności prawnych nie należy mylić ze zdolnością prawną, która jest rozumiana jako *"możliwość bycia podmiotem praw i obowiązków z zakresu prawa cywilnego"*. Każdy podmiot prawa musi posiadać zdolność prawną. Zdolności tej nie można pozbawić ani ograniczyć w stosunku do osób fizycznych. Posiadają ją wszystkie osoby fizyczne w takim samym zakresie. Rozpoczyna się w chwili narodzin, a kończy w momencie śmierci osoby. Również osoby prawne posiadają zdolność prawną przez cały okres swojego istnienia. Nabywają tę zdolność z chwilą powstania (wpisu do odpowiedniego rejestru) oraz tracą ją w wyniku rozwiązania, likwidacji (wykreślenie z rejestru).

Czynności prawne

Czynności prawne składają się z pewnych stanów faktycznych, w skład których wchodzi przynajmniej jedno oświadczenie woli skierowane na wywołanie skutków prawnych, a więc ustanowienie, zmianę lub rozwiązanie stosunku cywilnoprawnego. Zgodnie z art. 56 KC jako czynność prawną w rozumieniu ustawy definiuje się standardowe czynności regulujące stosunki prawne między podmiotami i kształtujące te stosunki na zasadzie równorzędności stron. Do czynności prawnych nie należą:

- wyroki sądów
- akty administracyjne

Podział czynności

Czynności jednostronne, dwustronne, uchwały

- czynności jednostronne- czynności prawne dochodzą do skutku przez złożenie oświadczenia woli przez jedną stronę m.in. odstąpienie od umowy (art. 560 KC), wypowiedzenie umowy (art. 673 KC), testament (art. 941 KC).
- czynności dwustronne- czynności prawne dochodzą do skutku przez złożenie oświadczenia woli przez co najmniej dwie strony np. umowa cywilno-prawna. Wyjątkiem w tym przypadku jest umowa spółki cywilnej wg, której każdy ze współników stanowi stroną umowy (art. 860 KC).
- uchwały- oświadczenia woli składane przez więcej niż jeden podmiot, ale tylko takie, które zmierza do wywołania skutków prawnych.

Czynności inter vivos i mortis causa

- czynności inter vivos- występują pomiędzy żyjącymi; wszystkie czynności, których skutek wystąpił w ciągu życia dokonującego.
- czynności mortis causa- na wypadek śmierci; zachodzą od momentu śmierci dokonującego.



Czynności konsensualne i realne

- czynności konsensualne dochodzą do skutku w chwili złożenia oświadczenia woli i jej wykonania.
- czynności realne dochodzą do skutku w chwili przeniesienia władzy lub wpisu do właściwego rejestru.

Czynności zobowiązujące, rozporządzające, o podwójnym skutku

- czynności zobowiązujące- polegają na zobowiązaniu się jednej lub obu stron do świadczenia określonej treści i formy. Powoduje zmniejszenie pasywów zobowiązanego i zwiększenie aktywów drugiej strony.
- czynności rozporządzające- polega na przeniesieniu, obciążeniu lub zniesieniu prawa podmiotowego i skutkuje zmniejszeniem aktywów rozporządzającego.
- czynności o podwójnym skutku- polega na tym, że czynność zobowiązująca do rozporządzenia wywołuje skutki rozporządzające. Czynności prawne o podwójnych skutkach wywołują od razu skutki zobowiązujące oraz rozporządzające, gdy strony nie postanowiły inaczej.

Czynności przysparzające

Celem tych czynności jest dostarczenie korzyści osobie innej niż składającej oświadczenie woli. Możemy podzielić je na:

- czynności kauzalne
- czynności abstrakcyjne

Czynności odpłatne i nieodpłatne

- czynności odpłatne- w zamian za jej wykonanie następuje zapłata w formie majątkowej.
- czynności nieodpłatne- darmowe dokonanie czynności.

Czynności prawne upoważniające

Czynności te przyznają danemu podmiotowi predyspozycje do dokonania czynności, a jej skutki dotyczą upoważniającego w formie materialnych korzyści.

Forma czynności prawnej

Forma czynności prawnej może być dowolna, decyzja należy do stron stosunku. Niekiedy przepis prawny wymaga zachowania określonej formy szczególnej dla niektórych czynności prawnych. Wyróżnia się:

- zwykłą formę pisemną
- kwalifikowane formy pisemne:
 1. pisemna z urzędowym poświadczeniem podpisu
 2. z datą pewną
 3. akt notarialny



PRAWNIKON

Zdolność do czynności prawnych. Co to jest? Kiedy występuje pełna i ograniczona zdolność do czynności prawnych?

Zdolność do czynności prawnych to termin prawny zawarty w Kodeksie Cywilnym, który służy do określenia kto i kiedy może podejmować ważne i wiążące czynności prawne czyli na przykład zawierać umowy (np. umowę najmu czy umowę pożyczki). Zgodnie z prawem w zależności od wieku i innych czynników ludzie mogą posiadać pełną zdolność do czynności prawnych, ograniczoną zdolność do czynności prawnych lub w ogóle nie mieć zdolności do czynności prawnych.

Czasami możemy spotkać się także z sytuacją, gdy pracodawca lub urzędnik wymaga od nas oświadczenia, potwierdzającego, że posiadamy pełną zdolność do czynności prawnych. Ważne także by odróżniać zdolność do czynności prawnych od zdolności prawnej, którą posiada każdy człowiek. | Foto: BCFC / Getty Images

Zdolność do czynności prawnych

Zdolność do czynności prawnych jest kategorią prawną, która określa czy ktoś może samodzielnie w sposób ważny i prawnie wiążący podejmować czynności prawne czyli na przykład zawierać umowy sprzedaży, najmu, pożyczki itp. Wspomniany kodeks cywilny przewiduje, że ludzie (w języku prawnym osoby fizyczne) mogą posiadać pełną zdolność do czynności prawnych, ograniczoną zdolność do czynności prawnych albo w określonych przypadkach w ogóle nie mieć zdolności do czynności prawnych. W tym ostatnim przypadku chodzi o osoby, które nie ukończyły 13 lat lub ze względu na chorobę psychiczną, niedorozwój umysłowy albo inny rodzaj zaburzeń psychicznych w tym uzależnienie od alkoholu lub narkotyków zostały ubezwłasnowolnione całkowicie.

Pełna zdolność do czynności prawnych

Pełną zdolność do czynności prawnych posiadają, co do zasady, osoby, które są pełnoletnie czyli ukończyły 18 lat i nie są w żaden sposób ubezwłasnowolnione. Wyjątkiem może być sytuacja, gdy osoba, która nie ukończyła 18 lat, (przy czym ma już ponad 13 lat), wzięła ślub. Wtedy pełna zdolność do czynności prawnych przysługuje takiej osobie od chwili zawarcia małżeństwa.

Pełna zdolność do czynności prawnych oznacza, że osoba taka może w sposób prawnie wiążący, ważny i skuteczny samodzielnie podejmować różne działania, które przez prawo identyfikowane są jako czynności prawne.

Odbiegając od prawniczych sformułowań, stwierdzić można, że przypisanie przez prawo pełnej zdolności do czynności prawnych jest de facto potwierdzeniem dojrzałości i dorosłości człowieka oraz zezwoleniem na samodzielne podejmowanie czynności w tak



PRAWNIKON

zwanych stosunkach cywilnoprawnych czyli np. zaciągnięcie pożyczki, wynajęcie mieszkania, kupno samochodu itp. W przypadku ograniczonej zdolności do czynności prawnych lub całkowitym braku zdolności do czynności prawnych takie samodzielnie działania, poza drobnymi powszechnymi czynnościami w bieżących sprawach życia, byłyby prawnie nieważne.

Jak wcześniej wspominaliśmy, zdolności do czynności prawnych nie posiadają dzieci, które nie ukończyły 13 roku życia oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie. Natomiast ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają dzieci między 13 a 18 rokiem życia oraz osoby powyżej 18 roku życia ubezwłasnowolnione częściowo.

Osoba posiadająca ograniczoną zdolność do czynności prawnych może zaciągać zobowiązania lub rozporządzać majątkiem czyli zawierać różne umowy, tylko za zgodą rodziców lub ustanowionych opiekunów. Umowa zawarta bez takiej zgody będzie nieważna. Co ważne, prawo przewiduje jednak, że taką umowę można również niejako „naprawić” czyli nadać jej skuteczność i moc umowy prawnie wiążącej. Stanie się tak, gdy rodzic lub opiekun osoby ubezwłasnowolnionej częściowo potwierdzi umowę po jej zawarciu lub nawet sama osoba zawierająca tę umowę, potwierdzi ją już po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych. Kodeks cywilny stawia też szczególne wymaganie osobom lub podmiotom, które są stroną umowy z osobą posiadającą jedynie ograniczoną zdolność do czynności prawnych, a umowa została zawarta bez zgody rodzica lub opiekuna. Strona takiej umowy nie może od razu stwierdzić, że umowa jest nieważna i pozostawić swoje zobowiązania umowne niewypełnione. Osoba lub podmiot będący stroną umowy może zwrócić się do rodziców lub opiekunów wyznaczając im termin na potwierdzenie umowy i tym samym nadanie jej mocy prawnie wiążącej umowy. Dopiero, gdy rodzice lub opiekunowie nie potwierdzą takiej umowy w odpowiednim terminie, druga strona umowy zostaje zwolniona ze swoich zobowiązań umownych.

Są jednak również czynności, których w żaden sposób nie da się „naprawić”. Kodeks cywilny wprost stwierdza, że jeżeli osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych dokonała sama jednostronnej czynności prawnej, do której to czynności wymagana jest zgoda przedstawiciela ustawowego, to czynność taka jest nieważna.

Osoba posiadająca ograniczoną zdolność do czynności prawnych może jednak bez zgody rodzica lub opiekuna dysponować samodzielnie swoim zarobkiem.

Zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych

W kontekście pojęcia zdolności do czynności prawnych wymienia się również termin zdolność prawna. Czasami zdarza się również, że w powszechnym rozumieniu, terminy zdolność prawna oraz zdolność do czynności prawnych są mylone lub wręcz uznawane są za oznaczające to samo.

W rzeczywistości zdolność prawna jest odrębnym pojęciem od zdolności do czynności prawnych. Przez kodeks cywilny pojęcia te wymieniane są jedynie obok siebie, w tym samym zestawie przepisów.



PRAWNIKON

Jak stanowi kodeks cywilny każdy człowiek od chwili urodzenia ma zdolność prawną. Zdolność prawna to bowiem zdolność do bycia podmiotem praw i obowiązków czyli, w uproszczeniu do posiadania praw i do bycia zobowiązanym do wypełnienia określonych obowiązków. Zasadne jest więc określenie w systemie prawnym, że ta formalna cecha jaką jest zdolność prawna przysługuje ludziom od chwili urodzenia i trwa aż do śmierci. Nawet niemowlę, mimo, że nie jest w stanie podjąć żadnej czynności prawnej może już na przykład dziedziczyć spadek, czyli posiadać prawa do spadku. W odróżnieniu od zdolności do czynności prawnych, zdolności prawnej nie można w żaden sposób ograniczyć.

Oświadczenie o pełnej zdolności do czynności prawnych

Zdarza się, że podczas starania się o pracę lub w trakcie innych formalnych procedur potencjalny pracodawca lub urząd żąda od nas złożenia oświadczenia o posiadaniu pełnej zdolności do czynności prawnych. Oświadczenie takie jest w istocie krótkim stwierdzeniem: Oświadczam, że posiadam pełną zdolność do czynności prawnych. Często również we wzorach takich oświadczeń pojawia się potwierdzenie posiadania pełni praw publicznych. Oświadczenie takie nie wymaga żadnej szczególnej formy. Wystarczy, że zostanie jasno sformułowane na papierze i podpisane.

Postępowanie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia

Postępowanie o ubezwłasnowolnienie regulują przepisy art. 544 do 5601 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeksu postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 z późn. zm.) – dalej „k.p.c.”. Sam wniosek o ubezwłasnowolnienie oraz toczące się na jego podstawie postępowanie sądowe nie przesądza jeszcze o ubezwłasnowolnieniu osoby w nim wskazanej. Wymagane jest bowiem od sądu przeprowadzenie postępowania dowodowego na wielu płaszczyznach, z udziałem samego zainteresowanego, biegłych lekarzy np. psychiatry, neurologa, psychologa oraz innych uczestników postępowania.

Postępowanie o ubezwłasnowolnienie należy do właściwości sądów okręgowych, orzekających w składzie 3 sędziów (art. 544 k.p.c.). W sprawach tych właściwy jest sąd miejsca zamieszkania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, a w braku miejsca zamieszkania - sąd miejsca jej pobytu. Wniosek o ubezwłasnowolnienie może zgłosić: małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo, a także jej przedstawiciel ustawowy. Uczestnikami postępowania o ubezwłasnowolnienie są z mocy samego prawa, prócz wnioskodawcy: osoba, której dotyczy wniosek, jej przedstawiciel ustawowy i małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie (art. 546 § 1 k.p.c.). Postępowanie toczy się z udziałem prokuratora. Organizacje pozarządowe, do których zadań statutowych należy ochrona praw osób niepełnosprawnych, udzielanie pomocy takim osobom lub ochrona praw człowieka, mogą wstąpić do postępowania w każdym jego stadium. Uczestnikiem tego postępowania może być ponadto każdy zainteresowany w sprawie w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c., tj. każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania i to zarówno o charakterze niemajątkowym, jak i majątkowym.

Niezwłocznie po wszczęciu postępowania sąd ma obowiązek wysłuchać osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, w obecności dwóch biegłych: psychologa (który może ocenić sprawność intelektualną osoby wysłuchiwanej) oraz – w zależności od stanu zdrowia wysłuchiwanego



PRAWNIKON

i wskazanych we wniosku przyczyn ubezwłasnowolnienia – psychiatry lub neurologa. Obecność biegłego psychologa oraz biegłego lekarza psychiatry lub neurologa przy pierwszym wysłuchaniu jest obligatoryjna. Nakaz niezwłocznego wysłuchania tej osoby ma zapewnić należyłą ochronę jej interesów i umożliwić szybkie podjęcie decyzji w kwestii ustanowienia dla niej – stosownie do okoliczności – doradcy tymczasowego (art. 548 i n. k.p.c.) lub kuratora procesowego (art. 556 § 2 k.p.c.). Jeżeli wniosek o ubezwłasnowolnienie dotyczy osoby pełnoletniej, sąd może na wniosek uczestnika postępowania lub z urzędu, przy wszczęciu lub w toku postępowania, ustanowić dla niej doradcę tymczasowego. Doradca tymczasowy jest osobą, która w okresie przejściowym ma chronić interesy osoby pełnoletniej, która ma być ubezwłasnowolniona. Może być powołany do jej reprezentowania i do zarządu jej majątkiem. Niezależnie od wysłuchania, osoba, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, musi być zbadana przez biegłego lekarza psychiatrę lub neurologa, a także psychologa. Opinia biegłych oprócz oceny stanu zdrowia psychicznego lub zaburzeń psychicznych albo rozwoju umysłowego osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, powinna zawierać umotywowaną ocenę zakresu jej zdolności do samodzielnego kierowania swoim postępowaniem i prowadzenia swoich spraw, uwzględniająca postępowanie i zachowanie się tej osoby. Sąd może, jeżeli na podstawie opinii dwóch biegłych lekarzy uzna to za niezbędne, zarządzić oddanie osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, pod obserwację w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż sześć tygodni. W wyjątkowych wypadkach sąd może termin ten przedłużyć do trzech miesięcy. Postępowanie dowodowe powinno ustalić przede wszystkim stan zdrowia, sytuację osobistą, zawodową i majątkową osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, rodzaj spraw wymagających prowadzenia przez tę osobę oraz sposób zaspokajania jej potrzeb życiowych.

Orzeczenie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy. W postanowieniu o ubezwłasnowolnieniu sąd orzeka, czy ubezwłasnowolnienie jest całkowite, czy też częściowe i z jakiego powodu zostaje orzeczone. Sąd, który orzekł ubezwłasnowolnienie, zarządza z urzędu przesłanie sądowi opiekuńczemu odpisu prawomocnego postanowienia, którym orzekł ubezwłasnowolnienie. W razie oddalenia wniosku o ubezwłasnowolnienie sąd zawiadamia sąd opiekuńczy o ewentualnej potrzebie ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej. Orzeczenie sądu w przedmiocie ubezwłasnowolnienia może zostać zaskarżone apelacją. Sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczone. Nadto sąd może w razie poprawy stanu psychicznego ubezwłasnowolnionego zmienić ubezwłasnowolnienie całkowite na częściowe. O ubezwłasnowolnieniu decyduje przede wszystkim aktualny stan zdrowia chorego oraz aktualnie występujący interes chorego w jego ubezwłasnowolnieniu lub potrzeba udzielenia mu pomocy do prowadzenia jego spraw. Uchylenie lub zmiana rodzaju ubezwłasnowolnienia możliwe są w sytuacji, gdy istnieje prawomocne postanowienie orzekające ubezwłasnowolnienie i gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczone. Wniosek o uchylenie lub zmianę orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu może złożyć między innymi ubezwłasnowolniony, prokurator i Rzecznik Praw Obywatelskich.



PRAWNIKON

JAKIE SĄ WYMOGI FORMALNE PRZY SKŁADANIU WNIOSKU O UBEZWŁASNOWOLNIENIE? JAKIE DOKUMENTY NALEŻY PRZEDŁOżyć PRZED SĄDEM?

W sprawach o ubezwłasnowolnienie właściwy jest sąd okręgowy miejsca zamieszkania/pobytu osoby, która ma być ubezwłasnowolniona. W okręgu legnickim o ubezwłasnowolnieniu orzeka I Wydział Cywilny Sądu Okręgowego w Legnicy.

Wniosek o ubezwłasnowolnienie może złożyć jedynie :

- krewny w linii prostej (rodzeństwo, dzieci, wnuki),
- małżonek,
- przedstawiciel ustawowy.

Z wnioskiem o ubezwłasnowolnienie może także wystąpić Prokurator. We wniosku o ubezwłasnowolnienie należy wskazać:

1. zakres ubezwłasnowolnienia tj. częściowe czy całkowite,
2. stan cywilny osoby, która ma być ubezwłasnowolniona i w zależności od tego należy złożyć jej akt urodzenia, bądź jeśli pozostaje w związku małżeńskim akt małżeństwa ze wskazaniem imienia, nazwiska współmałżonka i jego adresu zamieszkania. Jeśli uczestnik postępowania jest wdową/wdowcem wówczas należy złożyć odpis skrócony aktu zgonu małżonka, a przypadku jeśli uczestnik jest osobą rozwiedzioną - odpis skrócony aktu małżeństwa z adnotacją o rozwodzie lub odpis prawomocnego wyroku rozwodowego.
3. stosunek pokrewieństwa wnioskodawcy wobec uczestnika poprzez złożenie odpowiedniego odpisu aktu stanu cywilnego. Zazwyczaj będzie to akt urodzenia wnioskodawcy, zaś w przypadku kobiet (córka, siostra), które zawarły związek małżeński i zmieniły nazwisko akt małżeństwa wnioskodawczynie.
4. przyczyny wystąpienia z wnioskiem o ubezwłasnowolnienie.

Do Sądu należy złożyć:

- 3 egzemplarze wniosku,
- 3 egzemplarze (oryginał + 2 kserokopie) odpisu skróconego aktu urodzenia uczestnika,
- 3 egzemplarze (oryginał + 2 kserokopie) odpisu skróconego aktu urodzenia lub aktu małżeństwa wnioskodawcy,
- 3 egzemplarze (oryginał + 2 kserokopie) zaświadczenia od lekarza specjalisty (psycholog, psychiatra, neurolog) o aktualnym stanie zdrowia uczestnika postępowania.

Wniosek o ubezwłasnowolnienie powinien również zawierać informację czy stan zdrowia uczestnika postępowania umożliwia mu osobiste stawienie się w Sądzie celem wysłuchania oraz telefon kontaktowy do wnioskodawcy. Opłata od wniosku o ubezwłasnowolnienie wynosi 100 zł. Uiszcza się ją przez naklejenie na wniosku znaków opłaty sądowej (do nabycia w kasie Sądu) lub wpłacając na rachunek bankowy Sądu Okręgowego w Legnicy.



Wniosek o ubezwłasnowolnienie należy złożyć w Biurze Podawczym Sądu Okręgowego – pokój 21 lub przesłać na adres Sądu Okręgowego w Legnicy.

Zdolność prawna a zdolność do czynności prawnej

Kwestie te reguluje Kodeks cywilny. Zdolność prawną ma każdy człowiek począwszy od chwili urodzenia. Zdolność do czynności prawnych to możliwość zawierania umów, składania prawnie wiążących oświadczeń woli, zaciągania zobowiązań, rozporządzania swoim majątkiem. Pełną uzyskujemy wraz z pełnoletnością - czyli ukończeniem 18 lat lub zawarciem małżeństwa.

Podziel się artykułem:

Zdolność prawna to możliwość bycia podmiotem praw i obowiązków cywilnoprawnych. Różnica tkwi w zdolności do czynności cywilnoprawnych, czyli np. możliwości zawierania umów. Przykładowo można mieć zdolność prawną - być właścicielem nieruchomości, ale nie mieć zdolności do czynności prawnych - nie móc tej nieruchomości sprzedać.

Komu i od kiedy przysługuje zdolność prawna?

Zdolność prawna przysługuje:

osobom fizycznym,

osobom prawnym (np. fundacjom, spółkom z o.o.),

jednostkom organizacyjnym, które nie są osobami prawnymi, ale którym przepisy przyznają zdolność prawną (np. spółkom jawnym).

W przypadku osób fizycznych momentem, w którym nabywa się zdolność prawną, jest chwila urodzenia, przy czym zdolność prawną nabywa dziecko, które urodziło się żywe. Z kolei w myśli obowiązującej w Polsce definicji urodzeniem żywym określa się "całkowite wydalenie lub wydobywanie z ustroju matki noworodka, niezależnie od czasu trwania ciąży, który po takim wydaleniu lub wydobywaniu oddycha lub wykazuje jakiegokolwiek inne oznaki życia, takie jak czynność serca, tętnienie pępowiny lub wyraźne skurcze mięśni zależnych od woli, bez względu na to, czy sznur pępowiny został przecięty lub łożysko zostało oddzielone". Definicje urodzenia żywego i martwego znajdują się w rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania.

Z kolei to, czy dziecko urodziło się żywe (i uzyskało zdolność prawną) czy martwe (i zdolności prawnej nie uzyskało) ma znaczenie choćby dla spraw spadkowych.

Sytuacja prawna przed urodzeniem

Równocześnie są przepisy szczególne, które regulują sytuacje jeszcze przed urodzeniem dziecka. Chodzi m.in. o:

dziecko poczęte w chwili śmierci spadkodawcy zaliczane jest do grona spadkobierców, jeśli urodzi się żywe - art. 927 par. 2 Kodeksu cywilnego;

istnieje możliwość żądania przez dziecko z chwilą jego urodzenia naprawienia szkód wyrządzonych mu w okresie prenatalnym, a zatem od momentu poczęcia do chwili urodzenia.- art. 4461 Kodeksu cywilnego



PRAWNIKON

podobnie jak możliwość uznania ojcostwa przed urodzeniem się dziecka już poczętego - art. 75 par. 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego). Jest to skuteczne z chwilą narodzin.

Czytaj: Kolejny apel o reformę ubezwłasnowolnienia>>>

Zdolność do czynności prawnych

Zgodnie z art. 11 Kc pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności. Zdolności do czynności prawnych nie mają osoby, które nie ukończyły 13 lat, oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie.

Jakie są przesłanki ubezwłasnowolnienia całkowitego:

osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezwłasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem.

dla ubezwłasnowolnionego całkowicie ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską.

Z kolei podstawowym skutkiem braku zdolności do działań prawnych jest to, że dokonana w ten sposób czynność jest nieważna. Jednakże gdy osoba niezdolna do czynności prawnych zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnych.

Pojęcie ograniczonej zdolności do czynności prawnych

Ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście, oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo.

Osoba pełnoletnia może być ubezwłasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw.

Co oznacza ograniczona zdolność do czynności prawnych? Taka osoba może:

bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego;

bez zgody przedstawiciela ustawowego rozporządzać swoim zarobkiem, chyba że sąd opiekuńczy z ważnych powodów inaczej postanowi;

co do zasady swobodnie dysponować przedmiotami majątkowymi, które oddał mu do swobodnego użytku przedstawiciel ustawowy (czyli z reguły rodzic);

Co do zasady do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego. Ważność umowy, która została zawarta przez osobę ograniczoną w



PRAWNIKON

zdolności do czynności prawnych bez wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego, zależy od potwierdzenia umowy przez tego przedstawiciela. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może sama potwierdzić umowę po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych.

Bibliografia

<https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-co-to-jest-zdolnosc-do-czynnosci-prawnych-i-jakie-sa-skutki-jej-braku>

<https://www.infor.pl/prawo/encyklopedia-prawa/z/272024,Zdolnosc-do-czynnosci-prawnych.html>

<https://wojciechrudzki.pl/ograniczona-zdolnosc-do-czynnosci-prawnych/>

https://mfiles.pl/pl/index.php/Zdolno%C5%9B%C4%87_do_czynno%C5%9Bci_prawnych

<https://businessinsider.com.pl/twoje-pieniadze/prawo-i-podatki/zdolnosc-do-czynnosci-prawnych-co-to-jest-i-kiedy-wystepuje/cp38jft>

<https://legnica.so.gov.pl/jakie-sa-wymogi-formalne-przy-skladaniu-wniosku-o-ubezwlasnowolnienie-jakie-dokumenty-nalezy-przedlozyc-przed-sadem,new,mg,3,220.html,61>

<https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/zdolnosc-prawna-a-zdolnosc-do-czynnosci-prawnej,501621.html>

<https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-zdolnosc-prawna-co-oznacza-i-czym-sie-rozni-od-zdolnosci-do-czynnosci-prawnych>

<https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-co-to-jest-zdolnosc-do-czynnosci-prawnych-i-jakie-sa-skutki-jej-braku>

<https://www.infor.pl/prawo/malzenstwo/prawa-i-obowiazki-malzonkow/304070,Skutki-ubezwlasnowolnienia-calkowitego.html>

<https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-cywilny-16785996/ks-1-tyt-2-dz-1-roz-1>

